

Mis on vaenukuritegu?

Täissoditud auto, lõhutud poeaken ja varastatud jalutuskepp võivad kõik esmapilgul tunduda justkui juhusliku huligaanitsemisena, kuni vaatame veidi lähemalt nende tegude põhjuseid.

Rikutud sõiduki omanik on naabruskonnas tuntud lesbipaar; pood kuulub mustanahalisele mehele ja on linna välisüliõpilaste kohtumispaik ning kepp võeti ära pimedalt inimeselt, et seejärel tema kimbatuse üle pisut naerda.

Kõigil neil tegudel on midagi ühist: need on ajendatud **eelarvamustest ja vaenulikkusest** mingi inimrühma suhtes. Need on rünnakud inimese **olemuse ehk identiteedi** vastu, mida ta paratamatult ei saa muuta ega peita. Sellised identiteedi osad on näiteks nahavärv, etniline päritolu, rahvus, keel, usuveendumused, sugu, sooidentiteet, seksuaalne sättumus, puue ja vanus.

Kui neid tegusid käsitletakse seaduse mõttes kuriteona, nimetatakse neid **vaenukuritegudeks**, kuid laiemalt saab neid võib neid kutsuda **eelarvamusest ajendatud tegudeks**. Sellised juhtumid mõjutavad kannatanuid alati väga tugevalt, kuna rünnatakse nende olemust. Varastatud rahakoti asemele saab osta uue, kuid seda, kes sa oled, muuta ei saa – ja miks seda üleüldse tegema peaks? Seetõttu vajavad vaenukuriteod erilist tähelepanu.

Tegusid, mis on ajendatud homfoobiast, rassismist, ksenofoobiast, usulisest sallimatusest või muudest eelarvamustest, esineb tihemini, kui me arvata oskame. Näiteks ütleb Euroopas iga neljas LGBT-inimene, et teda on viimase viie aasta jooksul rünnatud või vägivallega ähvardatud, ning pea 30 protsenti juutidest tunneb, et neid on taga kiusatud.

Mõtles, kui peaksid enda või oma lähedaste turvalisuse pärast muretsema iga kord, kui oma koduuksest välja astud...

Lisaks mõjutavad eelarvamustest tulenevad teod **ühiskonda tervikuna**. Mida enam me pilku kõrvale pöörame, seda normaalsemaks muutub eelarvamuslik ja sallimatu

Iga neljas LGBT-inimene Euroopas ütleb, et teda on viimase viie aasta jooksul rünnatud või vägivallega ähvardatud

30%
juutidest tunneb, et neid on taga kiusatud

käitumine. Ilma hukkamõistu ja tegelike tagajärgedeta tegude toimepanijatele võib lihtsalt vihasest solvangust kasvada välja midagi palju hullemat – vara kahjustamine või isegi füüsiline vägivald. Vaenulik suhtumine muudab ühiskonna ebastabiilseks ja **kõigile ebaturvalisemaks**.

Seega, järgmine kord, kui näed või koged midagi, mis võib sinu arvates olla vaenukuritegu või eelarvamusest tulenev intsident, **anna sellest kellelegi teada**. Teata juhtunust politseile või küsi infot Eesti Inimõiguste Keskusest.

Vastasel juhul jääb teo toimepanijatele mulje, et nad võivadki nii käituda.

Mis on vaenukõne?

Ilmselt oled meedias, sotsiaalmeedias või sõpradega suheldes märganud selliseid väiteid:

See on **vaenukõne**, mis on ühiskonnas kahjuks nii tavaliseks muutumas, et me ei pruugi seda üldse tähelegi panna. Tihti aetakse see segi ka sõnavabadusega.

Kuid sõnavabadust ei tohi kasutada vabandusena teiste inimõiguste oluliseks piiramiseks. Vaenukõne aga **alandab ja alavääristab inimesi** seepärast, kes nad on – nende nahavärvi, etnilise päritolu, rahvuse, keele, usuveendumuste, soo, sooidentiteedi, seksuaalsättumuse, puude või vanuse pärast.

Vaenukõne leiab tee kõikjale – tänavale ja interneti. Vaenukõne võib olla anonüümne, aga võid seda kuulda hoopis mõnelt tuttavalt või koguni poliitikute suust.

Kõige hirmsam on, et **vaenukõne õhutab sallimatust ja vägivalda**, luues keskkonna, kus teatud inimeste diskrimineerimine ja ründamine oleks justkui õigustatud, isegi kui kõneledes otseselt vägivallale ei kutsuta.

Kui ühiskonnas vaenukõnega ei tegeleta, võivad pahatahtlikud solvangu kasvada üle hoopis varavastasteks tegudeks või isegi füüsiliseks vägivallaks.

Seega, järgmine kord, kui märkad vaenukõnet, **ära vaata mööda**. Kui näed vaenukõnet internetis, saad sellest teada anda veebilehe haldajale. Enamiku veebilehtede ja sotsiaalmeediaplatvormide kasutustingimustes on vaenu õhutamine keelatud ning neil on olemas spetsiaalsed tööriistad rikkumisest teavitamiseks. Kasuta neid tööriistu või andke vaenukõnest teada otse veebilehe omanikule. Eesti Inimõiguste Keskus saab samuti aidata teil veebist leitud vaenukõnest teada anda. Vaenu või vägivalla õhutamise saad teavitada ka politseid.

Kui keegi midagi ei tee, jääb vaenukõne levitajatele mulje, et nad võivadki nii käituda.

Mida teha, kui sind on rünnatud?

Kui sina või keegi su tuttavatest on olnud eelarvamusest tuleneva teo või vaenukuriteo sihtmärgiks, saad pöörduda erinevate asutuste poole, et saada infot, abi ja tuge.

Kui oled midagi sellist kogenud, peaksid pöörduma **politseisse**. Kui sa ei soovi seda kohapeale minnes või telefoni teel teha, võid juhtunust teada anda ka veebis aadressil www.politsei.ee.

Võid alati pöörduda ka **Ohvriabi** poole aadressil www.palunabi.ee. Isegi kui sa ei soovi politseile avaldust esitada, on Ohvriabi sinu jaoks olemas. Nende ööpäevaringne kriisitelefoni on tasuta. Helista lihtsalt numbril 116 006. Kriisitelefoniilt saab abi nii eesti, vene kui ka inglise keeles.

Ohvriabi töötajad pakuvad nõustamist ja lisainfot ning aitavad sul vajaduse korral suhelda ka teiste asutustega.

Peale selle on olemas **teisi organisatsioone**, nagu Eesti LGBT Ühing, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Pagulasabi, naiste varjupaigad ja Eesti Inimõiguste Keskus, kust saad küsida infot või tuge.

Kui vajate kiiresti emotsionaalset või psühholoogilist tuge, võite helistada ka **Eluliinile** numbril 655 8088.

Sa ei pea jääma üks – lihtsalt anna kellelegi märku, mis sinuga juhtus.

Ja pea meeles: sa ei ole ohver, vaid ellujääja.

politsei.ee
112

palunabi.ee
116 006

Eluliin
655 8088

Mida teha, kui oled vaenukuriteo tunnistajaks?

Vaenukuriteod on hirmutavad, kuid igaüks meist, kes näeb pealt sellist tegu, võib aidata.

Seega, mida sa saad teha?

- Esiteks veendu, et oled ise väljaspool ohtu. Ära söösta pea ees olukorda, mida ei suuda kontrollida.
- Kui sa ei julge olukorda üksi sekkuda, leia teised tunnistajad, et nad endale appi kutsuda.
- Hädaolukorra puhul helista kohe numbril 112, et abi jõuaks õigeaegselt kohale.
- Võid teha lärmi, et ründaja eemale peletada või anda ohvrile põgenemiseks aega.
- Et kurjategijaid oleks hõlpsam kätte saada, püüa jätta meelde võimalikult palju üksikasju. Kui võimalik, tee pilti või märkmeid: aeg, koht, auto numbrimärk või ründaja riietus võivad kõik olla olulised.
- Lisaks võid koguda teiste tunnistajate nimesid ja telefoninumbreid, et politseid hiljem aidata. Iga tunnistus, ka anonüümne, võib olla suureks abiks.
- Mis kõige tähtsam: ole ohvri jaoks olemas, kui võimalik. Kui vaja, räägi temaga rahulikult ja abista teda, et saaksite koos otsustada, mida oleks õige järgmiseks teha.

Mitte keegi ei pea tundma end ohustatuna, eriti selle pärast, kes ta on.

Aita märgata vaenukuritegusid ja nendest teada anda.

Infomaterjal töötati välja Eesti Inimõiguste Keskuse ja partnerite poolt ühisprojekti "Politsei ja vabauhenduste koostöö vaenukuritegudega võitlemiseks Eestis, Lätis ja Leedus" raames. Projekti rahastas Euroopa Liidu õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programm 2014–2020.

Käesoleva materjali sisu kajastab ainult autorite seisukohti ja on nende ainuvastutusel. Euroopa Komisjon ei võta endale vastutust selles sisalduva teabe võimaliku kasutamise eest.

Projekti kaasrahastab
Euroopa Liit

Vaata ka videoid:
humanrights.ee/vaen